

Kanoniczne makijaże XX w. i ich implikacje we współczesnych stylizacjach

Canonical make-ups of the twentieth century and their implications in contemporary styling

I WPROWADZENIE

Historia upiększania ciała obejmuje co najmniej 40 tys. lat, co świadczy o długiej fascynacji ludzi pięknem i ich troską o wygląd [1]. Szczególnie kobiety upiększały swoje ciało, a przede wszystkim twarz, za pomocą kosmetyków [2, 3]. Zjawisko zainteresowania urodą tłumaczone jest przez filozofów, psychologów, socjologów i pedagogów. Twierdzą oni zgodnie, że mimo istniejących pewnych uniwersalnych cech atrakcyjnego wyglądu, kwestie kulturowe i historyczne wpływają na postrzeganie piękna i powodują występowanie specyficznych, określonych dla danego okresu historycznego lub danego obszaru cech nazywanych kanonem.

Według W. Tatarkiewicza w każdej epoce istniał jakiś charakterystyczny dla niej kanon urody, uwzględniający klasyczne postrzeganie piękna jako ład, harmonię, właściwe proporcje i zgodność części [4]. Pojęcie kanonu zawsze było ściśle powiązane z zagadnieniami proporcji, będąc jednocześnie wyrazem poglądów estetycznych panujących w danym okresie rozwoju kultury. Przykładem jest kanon architektoniczny, który

był wyrazem poglądu, iż doskonałość formy w sztuce architektonicznej jest uzależniona od matematycznego stosunku części danej kompozycji do jej całości. Dla każdej epoki istniał także charakterystyczny dla niej rodzaj kobiecej urody podkreślony specyficznym ubiorem, fryzurą, a także makijażem [5-7].

Zgodnie z definicją kanon to „ogólnie przyjęta w danej epoce norma estetyczna” [8], „ogólnie przyjęta zasada czy wzorzec postępowania, estetyki” [9], „zespół wzorców, reguł i metod wytwarzania, obowiązujących w danym okresie w odniesieniu do przedstawiania ludzkiej postaci, stylu architektonicznego, lub wszelkich form artystycznych na określonym obszarze, ma charakter historyczny i zmienia się zależnie od warunków kulturowych danej epoki i od różnicowań etnicznych” [10].

Przymiotnik „kanoniczny” oznacza „ogólnie przyjęty jako norma, obowiązujący” [11]. W odniesieniu do makijażu można więc mówić o makijażu kanonicznym, czyli zgodnym z ogólnie przyjętym sposobem ozdabiania twarzy za pomocą kosmetyków, obowiązującym w danym okresie.

Joanna Klonowska,
Michał Wiciński,
Wiktoria Gajewska

Wydział Nauk o Zdrowiu
Wyższa Szkoła Inżynierii
i Zdrowia w Warszawie
ul. Bitwy Warszawskiej
1920 r. 18
02-366 Warszawa

M: +48 518 155 303
E: joanna.klonowska@
wsiiiz.pl

» 590

I STRESZCZENIE

Mimo istnienia pewnych uniwersalnych cech atrakcyjnego wyglądu, kwestie kulturowe i historyczne wpływają na postrzeganie piękna oraz powodują występowanie specyficznych, określonych dla danego okresu historycznego lub danego obszaru cech nazywanych kanonem.

Celem pracy było ukazanie charakterystycznych dla kanonicznych makijaży poszczególnych dekad XX w. cech i konsekwencji ich wykorzystania we współczesnych stylizacjach.

Poddano analizie wybrane źródła literaturowe oraz internetowe. Na tej podstawie wykonano i udokumentowano współczesne stylizacje makijażowe inspirowane opracowanymi charakterystykami.

Słowa kluczowe: kanon, makijaż, XX wiek, makijaż współczesny, makijaż stylizowany, makijaż retro

I ABSTRACT

Although certain universal features of attractive appearance do exist, cultural and historical factors have impact on the perception of beauty and cause the occurrence of specific, defined for a given historical period or area characteristics, known as canon.

The aim of this paper was to indicate characteristic features of the canonical make-up of the twentieth century decades and consequences of their use in contemporary make-up styling.

Selected literature and Internet sources were analyzed. Based on the analysis, several styling of contemporary make-up inspired with described characteristics were developed and documented.

Key words: canon, make-up, twentieth century, contemporary make-up, make-up stylized, retro make-up

otrzymano / received

15.07.2016

poprawiono / corrected

10.08.2016

zaakceptowano / accepted

12.09.2016

Szczególne bogactwo i różnorodność kanonicznych makijaży przyniósł XX w., począwszy od lat 20. po I wojnie światowej, kiedy ustąpiła powojenna trauma, a nowe zjawiska społeczno-polityczne i obyczajowe spowodowały wiele zmian. Kobiety uwolniły się też spod jarzma wiktoriańskiej moralności, zyskały wtedy wiele praw i wolności, w tym społeczną aprobatę do rzeczy wcześniej nie do pomyślenia, jak np. odsłonięcia większej powierzchni ciała. Narodził się wtedy kult ciała i jego estetyzacji. Pojawiły się nowe techniki upiększania ciała, m.in. makijaż, który stosowano dla podniesienia walorów urody [37, 38].

Poglądy na to, jak podkreślać urodę za pomocą kosmetyków, różniły się w zależności od epoki historycznej, były odmienne u poszczególnych narodów, a także w różnych warstwach społecznych, zależne od aktualnych kierunków w sztuce czy, pod koniec wieku, dyktatorów mody. Jeśli ufać zachowanym źródłom czy zapisom albo badaniom empirycznym, w każdym kręgu kulturowym makijaże wyglądały nieco inaczej. Istniały jednak w makijażach XX w. cechy uniwersalne przez pewien czas, które uznawano za godne „kanonizacji”. Tworzyły one spójny wzorzec chętnie naśladowany przez innych. Jak wspomniano wcześniej, nie były one jednak trwałe, modyfikowano je wraz ze zmianą otoczenia społecznego – jeden kanon zastępował z czasem inny [5, 6].

Kanony w makijażu pełniły pewne funkcje. Większość badaczy uznaje, że miały walory głównie estetyczne. Jednak wielu wskazuje na rozdzwięk pomiędzy estetycznym a społecznym aspektem kanonów i podkreśla, że nie można zapominać o ich ważnym, często ukrytym znaczeniu społecznym, a nawet politycznym. Kanony w makijażu często były bowiem odzwierciedleniem opresyjnych stosunków społeczno-politycznych, dominacji patriarchy, wrogiemu stosunku do kobiet czy mniejszości etnicznych oraz seksualnych [5].

Współczesne zainteresowanie poprawianiem urody poprzez makijaż jest tak duże, że stało się również siłą napędową branży make-up, związanego z nią przemysłu kosmetycznego oraz mediów, które mają ogromny wpływ na kreowanie standardów w makijażu [5, 6]. Wszystko to skłania ludzi do poszukiwania coraz to nowych trendów w makijażu oraz zainteresowania charakterystycznymi dla XX w. zasadami upiększania twarzy. Efektem tego są makijaże stylizowane, inaczej zwane makijażami retro [12-15].

I CEL

Celem autorów było zidentyfikowanie typowych cech makijaży w poszczególnych dekadach XX w. i zebranie ich w postaci syntetycznych charakterystyk (stworzenie opisów kanonicznych makijaży) oraz przedstawienie efektów ich wykorzystania we współczesnych stylizacjach makijażowych.

I MATERIAŁ I METODA

W celu wyodrębnienia charakterystycznych dla kanonicznych makijaży w poszczególnych dekadach XX w. cech poddano analizie wybrane źródła literaturowe oraz internetowe, dotyczące historii makijażu w XX w. Na tej podstawie wykonano

i udokumentowano na fotografiach współczesne stylizacje makijażowe inspirowane opracowanymi charakterystykami. Wszystkie zamieszczone w pracy fotografie są autorstwa Wiktorii Gajewskiej.

I CHARAKTERYSTYKA DEKAD

I połowa XX w.

Pierwszą połowę XX w. charakteryzowały stonowane kolory na powiekach. Zwykle były to czerń, biel, brązy i beże lub spokojne kolory pastelowe. Na ustach dominowały różne odcienie czerwieni i jej pochodnych. Makijaże były zazwyczaj dość klasyczne w swojej formie [16, 17]. Prężnie rozwijający się rynek kosmetyków kolorowych proponował nowe rozwiązania, poszerzał gamy kolorystyczne, a marek kosmetycznych przybywało. Duży wkład w rozwój wizażu mieli Polacy [18, 19]. Pomimo tego, dostępność kosmetyków była w tym czasie mocno ograniczona, zwłaszcza, że w ten okres historyczny wpisały się dwie wojny światowe [20].

I dekada – lata 1901-1910

Lata 1901-1910 nazywane są epoką edwardiańską. Nastąpiła ona bezpośrednio po epoce wiktoriańskiej (1837-1901), kiedy to panowała słynna rygorystyczna moralność, głosząca potrzebę ukrywania lub wręcz tłamszenia uczuć i cielesności. Kobiety obowiązywało wiele konwenansów społecznych, do których musiały się dostosowywać. Choć panował w tamtym czasie również model tzw. kobiety upadłej (*fallen woman*), pozbawionej poczucia moralności, która zatraciła się w zbytkach i zgorznięciu cielesnym, idealna kobieta wiktoriańska to model „anioła w domu”, kobieta zaradna, pracowita, odpowiedzialna, będąca strażniczką domowego ciepła i moralności [38]. Ze względu na tradycyjny podział ról społecznych, kobiety w tamtym czasie miały zakaz upiększania twarzy za pomocą makijażu [5, 38]. Z tego też powodu w epoce edwardiańskiej, która kulturowo nawiązywała do poprzedniego okresu, nadmiar makijażu w dalszym ciągu uważany był za niestosowny i wulgarny, stąd kanon w makijażu w latach 1901-1910 praktycznie nie istniał, można nawet uznać, że kanonem był brak makijażu [37, 38].

II dekada – lata 1911-1920

Sytuacja nieco zmieniła się w II dekadzie XX w., kiedy kobiety stały się odważniejsze, zaczęły ścinać włosy, zakładać krótsze spódnice, używać makijażu. Zachowanie to, które znacznie nasiliło się w latach 20., określono nawet terminem „Flapper” jako styl kobiety wyzwolonej spod wiktoriańskiego jarzma, tzw. styl chłopczycy [37]. Jednak zgodnie z panującą w tym okresie modą, makijaż miał być delikatny, niemal niezauważalny [17]. Jego zadaniem było subtelne podkreślenie kobiecej urody [22]. Wyjątek od tej reguły stanowiły osoby występujące na scenie. Pierwsze firmy kosmetyczne pojawiły się już w XIX w., wciąż jednak nie prowadziły masowej produkcji kosmetyków [23]. Kobiety niemające dostępu do markowych kosmetyków same

przyszyły je w domu. Dopiero po roku 1915 inwencje kosmetyczne, jak szminki, cienie do oczu, tusz do rzęs, przenosiły się powoli z garderoby sławnych aktorek do toaletek i torebek zwykłych kobiet. Szczególnie popularna stała się szminka, która w 1915 r. Maurice Levy oparł w metalową tulejkę [23].

Zasady w makijażu:

- Twarz – delikatnie pokryta pudrem ryżowym rozjaśniającym twarz, zaróżowione policzki dzięki odrobinię różu.
- Oczy – rzęsy i brwi subtelnie przyciemnione.
- Usta – czerwona pomada wklepana palcem w usta, tak aby były zaczerwienione, jak po ich przygryzieniu.

Fot. 1 Współczesny makijaż stylizowany na lata 1911-1920 Źródło: [1]

III dekada – lata 20.

Po I wojnie światowej wizerunek kobiety uległ znacznej zmianie. Zaczęły one podchodzić do życia bardziej feministycznie i ubiegać się o równouprawnienie. Walczyły o pracę w zawodach, które do tej pory uważane były za męskie. Zamieniły długie suknie na dużo krótsze, spódnice na spodnie, skracaly włosy. W końcu bunt ten przełożył się także na makijaż. Marki kosmetyczne takie jak Max Factor, Helena Rubinstein, Maybelline, Elizabeth Arden zaczęły rosnać w siłę oraz rywalizować ze sobą, prześcigając się w nowych pomysłach [18, 19, 23, 24].

Zasady w makijażu:

- Twarz – pudry w odcieniach białych, kremowych, piaskowych bądź różowawych.
- Policzki – róż aplikowano na tak zwane „applecheek”, czyli na centralną część policzka. Dostępny w różnych odcieniach różu i oranżu, także w różnych formułach: pudrowej, kremowej, pakowanej w kompakt, puszczonek czy słoiczki.
- Brwi – bardzo cienkie, zaokrąglone, wyrysowane czarną linią przy pomocy kredki.
- Oczy – metoda aplikacji cieni, w makijażu wieczorowym, modna w tamtym okresie nazywana jest teraz odwróconym „smoky”. Kobiety przydymiały czarnym cieniem oko od wewnątrz, zaś środek powieki ruchomej zajmował biały cień. Kontur obrysowany był czarnym kajalem. Efekt wieńczyła maskara w formie pasty aplikowanej wilgotną szczoteczką. Za dnia kobiety rezygnowały z cieni na rzecz brązowej lub czarnej kredki lub przyciemniały powiekę ciemnym pudrem.
- Usta – ta metoda malowania ust potocznie zwana była ustami różnymi, wampirzymi bądź użądłonymi. Trend ten wypromowany był w Hollywood przez markę Max Factor [18]. Kontur kącików ust zakrywany był podkładem. Następnie kciukiem, na którym znajdowała się pomada, w odcieniu bordo lub czerwieni, na górnej wardze odciskano dwukrotnie pionowo tak zwany „łuk kupidyna” oraz poziomo na dolnej. Pozostałą część domalowywano pędzelkiem.

Fot. 2 Współczesny makijaż stylizowany na lata 20. Źródło: [1]

IV dekada – lata 30.

Dziesięć lat później sytuacja polityczna na świecie nieco się uspokoiła, ale była to cisza przed wybuchem II wojny światowej. Kobiety wciąż były niezależne, choć nie okazywały już tego tak buntowniczo. Stały się znów bardziej kobiece, subtelne i eleganckie, zarówno w modzie, fryzurach, jak i makijażu [7, 16, 20, 22]. Elizabeth Arden wprowadziła zasadę „harmonii kolorów”, która mówiła o doborze makijażu do koloru stroju [19, 24].

Zasady w makijażu:

- Twarz – wciąż ceniona była nieskazitelna skóra, jednak już nie w tak bladym odcieniu.
- Policzki – powróciła moda na soczyste, jaśniejsze odcienie różu. Aplikowano go w kształcie trójkąta za pomocą puszku – w przypadku produktu prasowanego lub palców – gdy róż był w formie kremowej.
- Brwi – nadal w modzie pozostawały bardzo cienkie brwi, choć nie regulowano ich już tak mocno. Zaokrąglony kształt uzyskiwano przy pomocy wazeliny. Wciąż mocno podkreślano je kredką.
- Oczy – cienie aplikowano i rozcierało palcem w kształcie gruszki, wychodząc nieco ponad załamanie powieki ruchomej w zewnętrznym kącie. Wzdłuż górnej linii rzęs na powiece malowano kreskę kredką. Mogła być także delikatnie wyciągnięta poza zewnętrzny kącik oka. Gamy cieni do powiek zostały wzbogacone o kolory: fioleto, błękitny, zielony, róż, szarości, brązy. Maskarą nie podkreślano już tylko

górną rzęs, ale i dolne. Zauważono, że efektownie „otwierają” one oko, sprawiając, że wydaje się większe. Prócz cieni prasowanych Elizabeth Arden zaproponowała produkty o konsystencji kremowej, czyli szminki do powiek [24].

- Usta – znacznie pełniejsze niż w poprzedniej dekadzie, dopuszczalne było więc wyjechanie pomadką nieco poza granicę górnej wargi. Pojawiły się także konturówki ułatwiające uzyskanie pożądanego kształtu. Odcienie dostępne na rynku to czerwienie, bordo, koral i malina. W roku 1937 Max Factor wprowadził na rynek błyszczki [18].

V dekada – lata 40.

Okres wojenny to czas, kiedy trzeba było zacisnąć pasa. Jedyne kosmetyki, które kobiety posiadały, to te, które udało im się zachować jeszcze sprzed czasów wojny, a także te, które udało im się samemu zrobić według domowych receptur [23]. W Hollywood wciąż prężnie powstawały produkcje filmowe. Producenci kosmetyków, stacjonujący w Ameryce, nadal tworzyli nowe kosmetyki i wzbogacali gamy o nowe barwy [17, 22]. Wojna sprawiła, że kobiety zafascynowały się elegancją. Gdy dobiegła końca, Christian Dior wyszedł naprzeciw ich potrzebom, tworząc tak zwany „new look”, czyli nowy styl [20, 21].

Zasady w makijażu:

- Twarz – cera miała wyglądać świeżo i zdrowo. Na co dzień używano tylko pudru. Na większe wyjścia stosowano także podkład, odrobinę ciemniejszy od naturalnego odcienia skóry.

Fot. 3 Współczesny makijaż stylizowany na lata 30. Źródło: [1]

Fot. 4 Współczesny makijaż stylizowany na lata 40. Źródło: [1]

- Policzki – stosowano świeże odcienie różu, brzoskwini i koralu, aplikowane na tak zwanych „jabłuszkach”, czyli centralnej części policzka. Kremowe różę, w okresie gdy kosmetyki były wciąż trudno dostępne, służyły za pomadkę.
- Brwi – powrócono do ich naturalnego kształtu. Podkreślano je delikatnie kredką w odcieniu szaro-brązowym. W przypadku niesfornych brwi modelowano je przy pomocy wazeliny.
- Oczy – krzykliwe kolory i intensywne makijaże odeszły w niepamięć. W latach 40. królowały odcienie brązu, brzozi i kremu. Wzdłuż górnej linii rzęs na powiece malowano kreskę kredką, po czym delikatnie rozcierało ją palcem, by nie była tak graficzna. Na koniec tuszowano rzęsy. Pojawiły się także maskary w odcieniu brązu i granatu.
- Usta – gama odcieni szminek stała się bardzo rozbudowana – czerwienie, oranże, brzoskwini, koralu, a także stonowane różę. Pomadki były już znacznie trwalsze, matowe, więc kobiety pragnące czegoś błyszczącego mogły użyć błyszczczyka. Podkreślano naturalny kształt ust.
- Oczy – głównie podkreślano je odcieniami brązu, brzozi i bieli. Jednak na rynku dostępnych było już mnóstwo odcieni, również tych perłowych i soczystych: złoto, srebro, zielenie, błękity, fiolety, brązy, a nawet perłowy niebieski. Oko często zdobiła graficzna kreska, zakończona tzw. jaskółką, wykonana czarnym eyelinerem. Naturalne rzęsy delikatnie pokrywano maskarą, gdyż na nie często aplikowano sztuczne rzęsy na pasku, co było wyjątkowo popularne w tym okresie.
- Usta – malowano w intensywnych, soczystych barwach – od klasycznej czerwieni, przez pomarańcz, malinę i różę.

II połowa XX w.

Po dwóch wojnach światowych świat powoli się odbudowywał. Ludzie wracali do swojego codziennego, normalnego, spokojnego życia, a kobiety mogły pozwolić sobie na więcej szaleństw. I to właśnie odróżnia drugą połowę XX w. od pierwszej [17]. Przełom w modzie i makijażu był ogromny. Rewolucja formy i barw postępowała z dużą siłą. Debiutowali kolejni wielcy projektanci: Pierre Cardin, Yves Saint Laurent, Paco Rabanne. Swoją karierę modową kontynuowali Christian Dior i Coco Chanel [21]. Konkurne kosmetyczne prześcigały się w pomysłach [18]. Makijaż nie tylko upiększał, korygował, ale i szokował [20, 22].

VI dekada – lata 50.

Wojna uświadomiła rodzinom, jak ważni są jej członkowie. Kobiety znów z przyjemnością wróciły do bycia idealnymi żonami, matkami i gospodyniami, choć nie zapomniały już o tym, że lubią czuć się piękne. Kobięce stroje, dodatki, makijaże i fryzury były częścią codzienności [7, 21]. Niepodważalnym kanonem kobiecości tych lat była Marilyn Monroe, Audrey Hepburn oraz Grace Kelly. Plakaty pięknych, skąpo ubranych, roześmianych par zdołały reklamy, zapoczątkowując znany nam do dziś styl „pin up” [6, 25].

Zasady w makijażu:

- Twarz – na twarz nakładano podkład w odcieniu naturalnym lub ton jaśniejszym od cery. Na rynek weszły korektory, dzięki którym ujednolicenie skóry stało się łatwiejsze. Na koniec pudrowano twarz. Pojawiły się także pudry o odcieniu zielonym, neutralizujące zaczerwienienia.
- Policzki – róż stosowany był z umiarem. Najczęściej były to barwy pastelowe w tonacji różu i koralu, aplikowane na obszar „jabłuszek”. Róż stosowany był nie tylko na policzki, ale także, by „ocieplić twarz” na skroniach lub czole.
- Brwi – na początku dekady modne były ciemne, grube, mocno wyrysowane brwi w stylu Audrey Hepburn. Z czasem przybrały delikatniejszą, jaśniejszą, mniej graficzną formę, zwiężając się na końcach.

Fot. 5 Współczesny makijaż stylizowany na lata 50. Źródło: [1]

VII dekada – lata 60.

Lata 60. to czas futurystycznej mody, fryzur i makijażu [7]. Popularne były geometryczne kształty i dziwne, szokujące formy. Do ikon lat 60. należały: Twiggy, Brigitte Bardot oraz Sophia Loren [5]. Makijaż w tym czasie był wyrazisty, kontrastowy i graficzny. Wszelkie chwytły były dozwolone [26].

Zasady w makijażu:

- Twarz – podkład w naturalnym kolorze, na początku dekady w dość dużej ilości, pod koniec efekt miał być transparentny.
- Policzki – popularnymi odcieniami były brzoskwini, koralu i różę. Róż powinien komponować się z odcieniem pomadki. Policzki podkreślano delikatnie.
- Brwi – delikatnie korygowano kredką pasującą do naturalnego odcienia.

- Oczy – niezbędnym elementem był eyeliner. Można powiedzieć, że był on nieodłączną częścią lat 60. To właśnie oczy miały skupiać całą uwagę makijażu. Często graficzną kreskę komponowano z białym, matowym, kontrastującym cieniem. Nie brakło także kolorowych cieni do powiek. Pojawiły się także perłowe, kolorowe cienie kremowe w zakręcanym pudełeczku, produkowane przez markę Max Factor [18]. Rzęsy były obficie tuszowane i doklejane.
- Usta – w końcu na rynku pojawiły się jasne, naturalniejsze odcienie. Brzoskwinie, „nude”, czyli beże, jasne róże, korale. Niekiedy usta obrysowywano brązową konturówką i wypełniano jasną pomadką. Często stosowano błyszczki.
- Policzki – róż aplikowany był od skroni. Na początku dekady delikatnie, naturalnie, z czasem stanowił intensywne plamy koloru.
- Brwi – w zależności od reprezentowanego stylu albo naturalne, grube, albo cieniutkie jak w latach 20. i 30., choć zdecydowanie nie tak graficzne.
- Oczy – makijaż uzależniony był od stylu i przynależności. Hipisi stawiali na odcienie ziemi – brązy i zielenie. Zaznaczano także linię rzęs kredką. Podkreślano zarówno dolną, jak i górną powiekę. Rzęsy były obficie wytuszowane. Popularny był też delikatny makijaż w stylu *Aniołków Charliego* w odcieniach beżów, brązów i szarości [17]. Styl disco zaś rządził się swoimi prawami. Uwielbiano łączyć kolorowe cienie zaaplikowane niemal po brwi z intensywnymi odcieniami ust. Nie unikano także perły – błysk i intensywne kontrastowe barwy były pożądane. Styl punk charakteryzował się natomiast swoją formą. Był dość agresywny, krzykliwy – ciemny lub kolorowy, graficzny i niezaprzeczalnie szokujący.
- Usta – jasne naturalne, neutralne beżowo-różowe odcienie wciąż były w modzie, doszły także rudawe odcienie, powróciły czerwienie, pojawiły się głębokie, ciemne barwy jak śliwka, jeżyna czy żurawina. Niekiedy obrysowywano wargi jedynie czerwoną lub brązową konturówką, nie wypełniając ich.

Fot. 6 Współczesny makijaż stylizowany na lata 60. Źródło: [1]

VIII dekada – lata 70.

Lata 70. uwydatniły wpływy pacyfistów i hipisów na modę. Była ona luźna, pełna kolorów krzykliwych, połączonych z barwami ziemi. W tym okresie doceniano oryginalność, własny styl i fantazję. To także era disco, błysku i kiczu [20, 22]. Ikonami kobiecej mody były wokalistki zespołu ABBA, Janis Joplin i Farrah Fawcett [5]. To również początek stylu punk, czarnych materiałów, skóry, metalowych ozdób i ciemnego makijażu [6]. Dekada ta należała do wyjątkowo różnorodnych, będąc jednocześnie pełną skrajności.

Zasady w makijażu:

- Twarz – opalona, rozświetlona, niekiedy domalowywano piegi. W przypadku stylu punk – blada.

Fot. 7 Współczesny makijaż stylizowany na lata 70. Źródło: [1]

IX dekada – lata 80.

Moda lat 80. to ewolucja poprzedniej dekady polegająca na połączeniu dwóch trendów panujących w latach 70. – gdyż była równie

kolorowa jak disco i równie mroczna jak punk. Kontrast, szokowanie i przepych to nieodłączne elementy tego okresu [17, 25]. Królową w tym czasie była Madonna, która lubiła zadziwiać, szokować, sprawiać, aby ludzie o niej mówili [6]. Młodość pokochała jej styl, skórzaną odzież, ćwieki, dodatki, gorsety, kabaretki i oryginalne makijaże. W Polsce idolką dla punków była Małgorzata Ostrowska, liderka zespołu Lombard. Kobiety „sukcesu” inspirowały się bohaterkami seriali *Dallas* i *Dynastia* [5]. Sprzedaż kosmetyków rosła, a rynek nadal wypełniał się nowymi produktami i firmami [23].

Zasady w makijażu:

- Twarz – blada, nieskazitelna, pokryta jasnym podkładem w odcieniu kości słoniowej, latem w odcieniu beżu, przypudrowana sypkim pudrem. Na policzki, szyję i dekoltnakładano jaśniejszy, perłowy puder.
- Policzki – to intensywne kolorowe plamy lub całkowity brak różu. Róż powinien współgrać z ustami i stylizacją.
- Brwi – naturalny kształt, podkreślone mocniej lub o ton jaśniejsze.
- Oczy – w stylu punk: ciemne lub soczyste, nasycone, kolorowe matowe cienie. Niekiedy rozświetlone cieniem perłowym, szczególnie obszar pod łukiem brwiowym. Makijaż był zwykle kontrastowy, szokujący, ciekawy w swojej formie. Mocno pokryte tuszem rzęsy były nieodłącznym jego elementem. Nie oszczędzono też czarnej kredki i eyelinera, często malowano graficzne wzory. Kobiety „biznesu” stawiały na brązy i kolory ziemi, często używano cieni perłowych. Makijaż wierciły wytuszowane rzęsy.

- Usta – intensywne barwy: róż, czerwień, pomarańcz, wrzos. Błyszczak również był wyjątkowo modny w tym okresie. Wieczorem podkreślone mocniej niż w makijażu dziennym. Wskazane było dokładne obrysowanie łuku kupidyna. Kobiety, które stawiały na naturalność w makijażu, wybierały odcienie brązu i rudości.

X dekada – lata 90.

To okres bardzo dużych zmian. Pojawiły się telefony komórkowe, komputery, internet, który znacznie wpłynął na przepływ informacji na świecie, świadomość ludzi i rozwój. Świat zbliżał się i przygotowywał do wejścia w nowe tysiąclecie [17]. Moda wciąż ewoluowała, modelki opanowały nie tylko wybiegi, ale pojawiały się w reklamach i czasopismach [22]. Ikonami stały się: Sharon Stone, Uma Thurman, Kate Moss, Pamela Anderson, Cindy Crawford, Naomi Campbell, Claudia Schiffer. Kobiety inspirowały się także bohaterkami serialu *Przyjaciele* – Jennifer Aniston, Courteney Cox oraz Lisą Kudrow [5, 6]. Makijaż znów był stonowany, bez krzykliwych kolorów, w klasycznej formie [17, 27]. Na rynek wkraczały kolejne marki kosmetyczne, a formuły kosmetyków i ich gamy sukcesywnie ulepszano [18].

Zasady w makijażu:

- Twarz – podkład w odcieniu zbliżonym do naturalnego, wykończony pudrem.
- Policzki – delikatnie, naturalnie podkreślone lub pozbawione różu.

Fot. 8 Współczesny makijaż stylizowany na lata 80. Źródło: [1]

Fot. 9 Współczesny makijaż stylizowany na lata 90. Źródło: [1]

- Brwi – do mody powróciły cienkie, mocno podkreślone kredką brwi.
- Oczy – obrysowane kredką, u góry, u dołu czy łączące się ze sobą. Różne warianty kresiek. Cienie matowe i perłowe – biel, brązy, szarości, kolory ziemi. Rzęsy pokryte tuszem. Rozjaśniony obszar pod oczami.
- Usta – wszelkie odcienie brązu – od naturalnego jasnego, rudawego po czekoladowy, zarówno matowe, jak i perłowe. Często obrysowywano usta konturówką w odcieniu gorzkiej czekolady i wypełniano jaśniejszym odcieniem brązu. Połyskujące błyszczki, z brokatem lub perłą, również były mile widziane.
- Brwi – w naturalnym kształcie, starannie wyregulowane. Podkreślone produktem w odcieniu włosów, ewentualnie ton lub dwa ciemniejszym.
- Oczy – często tylko starannie wytuszowane rzęsy, jednak ładna kreska czy subtelne cienie w neutralnych barwach również cieszą się popularnością. W zależności od okazji można dodać akcent kolorystyczny.
- Usta – bezbarwna pomadka, neutralny błyszczak lub nasycony lakier do ust czy ciemna szminka – w tej chwili wszystko jest dozwolone. Przy intensywnych barwach istotne jest, aby kontur ust był starannie obrysowany.

I MAKIJAŻ WSPÓŁCZESNY

Obecnie makijaż nie jest już tylko dziedziną kosmetyki. Jest ściśle powiązany z charakterystyką i wizażem [26]. Wizażysta to zawód zatwierdzony przez Państwową Izbę Rzemieślniczą, w której można uzyskać tytuł czeladnika lub mistrza wizażu [28]. Makijaż nie jest już tylko zabawą, ale i prawdziwą sztuką. Szczególne znaczenie ma internet, który umożliwia poznawanie najnowszych trendów i czerpanie inspiracji z przeszłości [25, 29].

Zmieniły się też same kosmetyki. Podkłady dostosowane są do rodzaju, potrzeb cery, a także celu i okazji. Pojawiły się: pudry transparentne niezmieniające koloru podkładu, liczne bazy i utrwalacze, które pozwalają maksymalnie przedłużyć trwałość makijażu, tysiące przepięknych kolorów i wykończeń kosmetyków kolorowych, różnorodne bronzery, róże i rozświetlacze, kamuflaże będące w stanie pokryć nie tylko tatuaże, ale i zmiany skórne wywołane chorobami czy uwarunkowane genetycznie, pędzle o różnych rodzajach włosia, miękkościach, gęstościach i zastosowaniach [30, 31].

Nieodłączną częścią tworzenia trendów w makijażu są aktualnie pokazy mody. Makijaż modowy jest spójny z prezentowaną przez projektanta kolekcją. Jest zazwyczaj przerysowany, szokujący i przeważnie nie do noszenia na co dzień, ma za zadanie zwrócić uwagę na modne w danym sezonie barwy, podkreślić wybrane akcenty – oczy, brwi, usta [22].

I WSPÓŁCZESNY MAKIJAŻ DZIENNY

W chwili obecnej w makijażu codziennym głównym trendem jest naturalność [32]. Kobiety często decydują się więc na tak zwany „makeup no makeup” [25]. Jednak nie rezygnują całkowicie z koloru na ustach. Nierzadko spotkać można także kreski wzdłuż linii rzęs. Makijaże oczu zwykle są wykonywane neutralnymi cieniami [33, 34].

Zasady w makijażu:

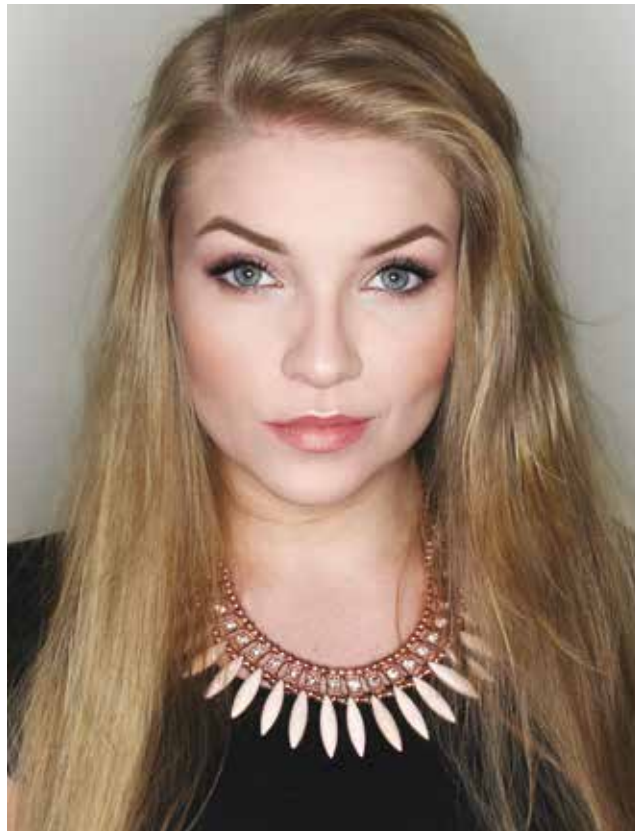
- Twarz – podkład w kolorze dokładnie odpowiadającym odcieniowi skóry i dostosowany kryciem oraz właściwościami do typu skóry. Korektor rozświetlający pod oczy sprawia, że twarz wygląda na świeżą i wypoczętą. Puder transparentny utrwała makijaż, nie zmieniając odcienia podkładu.
- Policzki – poprawnie nałożony róż od centralnej części policzka, rozarty delikatnie w stronę ucha, powinien współgrać z odcieniem cery i barwą ust.

I WSPÓŁCZESNY MAKIJAŻ WIECZOROWY

Makijaż dzienny od wieczorowego odróżnia głównie jego intensywność. Mile widziane są ciemne odcienie i błysk [25, 32].

Zasady w makijażu:

- Twarz – pokryta bardziej kryjącym podkładem. Istnieje zasada, że im ciemniejsze jest oko, tym bardziej nieskazitelną powinna być skóra. Konturowanie i rozświetlanie również jest mile widziane. Róż stosuje się z umiarem. Okolica pod okiem powinna być rozświetlona.
- Oczy – ciemniejsze niż w wersji dziennej, często jest to „przydymione oko”. Można dodać nieco koloru lub błysku. Rzęsy mocno wytuszowane, można także przykleić rzęsy sztuczne.
- Usta – zazwyczaj neutralne, choć nie jest to zasadą. Ważne, aby znaleźć równowagę między okiem a ustami.

Fot. 10 *Dzienny makijaż współczesny* Źródło: [1]

Fot. 11 *Wieczorowy makijaż współczesny* Źródło: [1]

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

W artykule autorzy przedstawili, na podstawie opisu oraz autorskich fotografii makijaży stylizowanych, ewolucję kanonicznych makijaży w XX w. oraz efekty ich wykorzystania we współczesnych stylizacjach.

Wpływ na trendy panujące w każdym opisanym okresie mieli nie tylko wizażysty [16]. Tworzyli je także producenci kosmetyków, projektanci mody, kobiety manifestujące swoje prawa, spragnione piękna po wojnie, a także sama historia [20, 21, 22].

Zmiany społeczno-kulturowe, rozwój technologii oraz masowa produkcja kosmetyków do makijażu sprawiły, że współczesna kobieta posiada produkty do makijażu, nawet jeżeli maluje się tylko okazjonalnie [23].

Obecnie makijaż z funkcji wyłącznie użytkowej przybrał formę sztuki pozwalającej upiększyć, zmienić, wyrazić, wykreować siebie. Liczne poradniki, blogi, szkoły wizażu, charakterystyki umożliwiają naukę różnych technik wizażu, zdobycie wiedzy teoretycznej, ale i historycznej, która może pobudzić wyobraźnię i kreatywność w tworzeniu odpowiednich stylizacji.

Trendy w modzie i makijażu powracają cyklicznie. Niektóre z nich są ponadczasowe i uniwersalne, co powoduje, że sprawdzają się bez względu na okres i typ urody. To, co było modne w poprzednich dekadach, staje się inspiracją dla współczesnych trendsetterów, tak jak w przypadku makijażu w stylu retro. Makijaże retro doskonale pasują na wiele okazji. Są ponadczasowe, wyraziste, niezwykle kobiece i mimo upływającego czasu nie tracą swojego uroku. Wiele współczesnych gwiazd popkultury zaistniało dzięki nawiązaniom w makijażu do poszczególnych dekad XX w. Styl retro ma także odzwierciedlenie na pokazach mody u najlepszych projektantów. Wydaje się, że praktycznie każda kobieta może wyglądać w stylizowanym makijażu dobrze, ponieważ można z nim eksperymentować. Musi być on jednak dopasowany do jej wieku, stylu, charakteru i okazji [12, 13, 14, 15, 35, 36].

LITERATURA

1. E. Weiberg: *Psychospołeczne aspekty dermatologii estetycznej*, [w:] L. Baumann, K. Paulewska (red.): *Dermatologia estetyczna*. Wyd. PZWL, Warszawa 2013, 347-355.
2. J. Szczygieł-Rogowska, J. Tomalska: *Historia kosmetyki w zarysie: z dziejów kosmetyki i sztuki upiększania od starożytności do poł. XX w.*, Wyższa Szkoła Kosmetologii w Białymstoku, Białystok 2007, 8-114.
3. I. Rudowska: *Kosmetyka wczoraj i dziś*. Wydawnictwo Spółdzielcze, Warszawa 1989, 3-131.
4. W. Tatariewicz: *Historia estetyki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009, 33-35, 38, 60-74, 87.
5. K. Mulvey, M. Richards: *Kanony piękna: zmieniający się wizerunek kobiety w latach 1890-1990*, Wydawnictwo Arkady, Warszawa 1998, 4-205.
6. D. Golińska: *Kanony kobiecej urody: od starożytnego Egiptu po XXI wiek*. Grupa Wydawnicza Foksal Wydawnictwo Buchmann, Warszawa 2014, 3-224.
7. R. Corson: *Fashions in hair: The First Five Thousand Years*, Peter Owen Publishers, London 2005, 3-628.
8. Słownik Języka Polskiego PWN, W. Doroszewski (red.), <http://sjp.pwn.pl/sjp/kanon:2562751.html> (dostęp z dnia 28.07.2016).
9. Wolny Wielkojęzyczny Wikisłownik, <https://pl.wiktionary.org/wiki/kanon> (dostęp z dnia 28.07.2016).
10. M. Gołaszewska: *Fascynacja złem. Eseje z teorii wartości*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Kraków 1994, 229.
11. Słownik Języka Polskiego PWN, W. Doroszewski (red.), <http://sjp.pwn.pl/slovníki/kanoniczny.html> (dostęp z dnia 28.07.2016).
12. J. Harding: *Vintage makeup: A Style Guide to the 1920s, 1930s, 1940s and 1950s*, Jane Harding, 2013, 3-32.
13. L. Rennells: *Retro makeup. Techniques for Applying the Vintage Look*, HRST Books, Denver 2011, 2-104.
14. N. Tompson: *Style me vintage. Step-by-Step Retro Look Book: Clothes, Hair, Make-up*, Pavilion Publishing, Brighton 2012, 2-272.
15. A. Bjork, D. Turudich: *Vintage face Period Looks from the 20s, 30s, 40s, & 50s*, Streamline Press, Leicester 2001, 2-96.
16. H&MUA Team, *Peroid hair and makeup*, www.hair-and-makeup-artist.com (dostęp z dnia 26.07.2016).
17. S. Mc Glinchey, *History of makeup*, www.glamourdaze.com (dostęp z dnia 27.07.2016).
18. F.E. Basten: *Max Factor. Człowiek, który dał kobiecie nową twarz*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2013, 2-216.
19. M. Fitoussi: *Helena Rubinstein. Kobieta, która wymyśliła piękno*, Warszawskie Wydawnictwo Literackie MUZA SA, Warszawa 2013, 2-352.
20. G. Carter: *Vanity Fair 100 Years: From the Jazz Age to Our Age*, Harry N. Abrams, New York, United States, 3-456.
21. F. Boucher: *Historia Mody*, Wydawnictwo Arkady, Warszawa 2003, 2-480.
22. A. Oliva, N. Angeletti: *In Vogue: An Illustrated History of the World's Most Famous Fashion Magazine*, Rizzoli International Publications, New York 2012, 3-444.
23. S. Williams, B. Youngs, *Maybelline - historia rodziny, która stworzyła Maybelline*, Wydawnictwo Muza, Warszawa 2014, 2-478.
24. L. Woodhead: *Helena Rubinstein i Elizabeth Arden - Barwy wojenne*, Wydawnictwo Świat Książki, Warszawa 2004, 2-414.
25. MAKE UP Trendy, 1/2011-2/2016, <http://makeup-trendy.pl/> (dostęp z dnia 28.07.2016).
26. M. Rajczykowska: *Makijaż*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2010, 2-86.
27. R. Morris: *Makijaż bez tajemnic*, Wydawnictwo Galaktyka, Łódź 2012, 3-256.
28. *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania* (Dz.U. 2014 Nr 0 poz. 1145 z późn. zm.).
29. K. Aucoin: *Makijaż - sztuka przemiany*, Wydawnictwo Galaktyka, Łódź 2012, 18-153.
30. M. Quant: *Księga piękności*, Oficyna Wydawnicza Kalliope, Warszawa 1996, 40-54.
31. M. Rudiger: *Doskonały makijaż*, Warszawski Dom Wydawniczy, Warszawa 1992, 11-49.
32. W. Uzarowicz: *Sztuka makijażu profesjonalnego*, Wydawnictwo Uzarowicz, Warszawa 2012, 45-150.
33. B. Brown: *Perfekcyjny makijaż*, Wydawnictwo Galaktyka, Łódź 2011, 135-210.
34. B. Brown: *Magia spojrzenia*, Wydawnictwo Galaktyka, Łódź 2014, 54-72.
35. R. Corson: *Fashions in Makeup: From Ancient to Modern Times*, Peter Owen Ltd., London 2010, 2-664.
36. L. Eldridge: *Face Paint: The Story of Makeup*, ABRAMS Image, London 2015, 2-240.
37. M. Bogucka: *Gorsza pleć. Kobieta w dziejach Europy od Antyku po wiek XXI*, Warszawa 2005.
38. A. Gromkowska-Melosik: *Kobieta epoki wiktoriańskiej. Tożsamość, ciało i medykalizacja*, Wydawnictwo Impuls, Kraków 2013, 63-93.

ŹRÓDŁA FOTOGRAFII

1. Archiwum własne współautora - Wiktorii Gajewskiej